

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ПАЗАРИТОЛОГІЯ» ЯК НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

Паляниця О.В.¹, Марценюк Т.І.²

¹Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
²Полтавська загальноосвітня школа I-III ступенів №10 імені В.Г. Короленка

Здоров'я людини визначається багатьма факторами, одним з яких є паразитичні тварини, що використовують організм людини як середовище існування і джерело живлення. При цьому вони негативно впливають на стан здоров'я людини, а саме:

- використовують органічні та неорганічні речовини організму людини для власного живлення;
- виводять у внутрішнє середовище організму продукти власного метаболізму, що призводить до інтоксикації;
- пошкоджують клітини, тканини і органи при пересуванні, міграціях, живленні;
- можуть викликати алергічні реакції організму людини.

На даний час розроблені численні методи лікування паразитарних хвороб, проте чи не найефективнішим способом зниження рівня захворюваності населення на них є профілактичні заходи, зокрема, інформування людей про біологічні особливості паразитів, їх цикли розвитку, шляхи потрапляння в організм людини та способи запобігання цьому.

Провідну роль у підвищенні рівня обізнаності населення з паразитами і паразитарними хворобами відіграє вчитель, зокрема вчитель основ здоров'я. Таких фахівців (напряма напрям підготовки 6. 010203 – Здоров'я людини*, кваліфікація – вчитель основ здоров'я загальноосвітніх навчальних закладів I-II ступенів) планується готувати у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка. До навчального плану їх підготовки включена і навчальна дисципліна «Паразитологія».

Її метою є вивчення явища паразитизму, біології і екології паразитів взагалі і, зокрема, паразитів людини, хвороб і патологічних станів, які ними викликаються, способів і профілактики зараження.

Завданнями навчальної дисципліни «Паразитологія» є вивчення:

- особливостей будови паразитів на всіх стадіях розвитку;
- систематики об'єктів паразитології;
- взаємовідносин паразит-хазяїн;
- особливостей циклу розвитку паразитів і переносників, встановлення шляхів циркуляції паразитів у природі і способів потрапляння в організм людини;
- методів діагностики, профілактики і боротьби с паразитами і переносниками паразитарних хвороб на основі знання шкодочинної дії паразитів.

Зміст навчальної дисципліни передбачає вивчення таких тем:

Модуль 1. Загальна паразитологія.

Тема 1. Паразитизм і особливості паразитів та їх життєвих циклів. Поняття про паразитизм і паразитів. Сучасні підходи до визначення цих понять. Види паразитизму і суміжних з ним явищ. Поширення паразитизму в тваринному світі. Походження паразитизму. Шляхи проникнення паразитів в організм хазяїнів.

Тема 2. Адаптації будови і життєвих циклів паразитів до їх способу

життя. Поняття про вид у паразитології і особливості еволюції паразитичних видів. Морфологічні адаптації паразитів до їх способу життя. Життєві цикли паразитів. Чергування поколінь і значення цього явища. Проміжні хазяїни і теорії про походження цього явища [1].

Модуль 2. Найпростіші – паразити людини (медична протозоологія).

Тема 1. Тип Саркомастигофори (Sarcomastigophora). Підтип Саркодові (Sarcodina). Клас Голі амеби (Lobosea). Дизентерійна амеба (*Entamoeba histolytica*). Кишкова амеба (*Entamoeba coli*), ротова амеба (*Entamoeba gingivalis*). Вільноживучі патогенні амеби (*Naegleria*, *Acanthamoeba*).

Тема 2. Тип Саркомастигофори (Sarcomastigophora). Клас Тваринні джугутикові (Zoomastigophora). Ряд Kinetoplastida. Трипаносоми (*Trypanosoma brucei gambiense*, *Trypanosoma brucei rhodesiense*, *Trypanosoma cruzi*). Лейшманії (*Leishmania tropica major*, *Leishmania tropica minor*, *Leishmania donovani*, *Leishmania mexicana*, *Leishmania infantum*). Лямблії (*Lambliia intestinalis*), трихомонади (*Trichomonas vaginalis*, *Trichomonas hominis*, *Trichomonas tenax*). Тип Війчасті (Ciliophora), ряд Щілиннороті (Rimostomatea), вид балантидій (*Balantidium coli*).

Тема 3. Тип Апікомплексні (Apicomplexa). Клас Споровики (Sporozoa). Малярійні плазмодії (*Plasmodium vivax*, *Plasmodium falciparum*, *Plasmodium ovale*, *Plasmodium malariae*). Токсоплазма (*Toxoplasma gondii*). Саркоцисти (*Sarcocystis hominis*, *Sarcocystis suis hominis*, *Sarcocystis lindemanni*), пневмоциста (*Pneumocystis carinii*), криптоспоридії (*Cryptosporidia parvum*). Ізоспоридії (*Isospora hominis*, *Isospora belli*), бабезії (*Babesia divergens*, *Babesia rodhamni*, *Babesia microti*, *Babesia bovis*, *Babesia bigemina*).

Модуль 3. Паразитичні черви (медична гельмінтологія).

Тема 1. Тип Плоскі черви (Plathelminthes). Клас Стьошкові черви (Cestoda). Стьошкові черви – збудники цестодозів: бичачий, або незброєний ціп'як (*Taeniarrhynchus saginatus*), свинячий або озброєний ціп'як (*Taenia solium*), широкий стьожек (*Diphyllobothrium latum*), карликовий ціп'як (*Hymenolepis nana*), ехінокок однокамерний (*Echinococcus granulosus*), альвеокок багатоканальний (*Alveococcus multilocularis*).

Тема 2. Тип Плоскі черви (Plathelminthes). Клас Трематоди (Trematoda). Сисуни – збудники трематодозів: котячий сисун (*Opisthorchis felinus*), печінковий сисун (*Fasciola hepatica*), легеневий сисун (*Paragonimus westermanii*), ланцетовидний сисун (*Dicrocoelium lanceatum*).

Тема 3. Тип Первиннопорожнинні (Nemathelminthes). Нематоди – круглі черви, збудники нематодозів: аскарида людська (*Ascaris lumbricoides*), гострик (*Enterobius vermicularis*), волосоголов (*Trichocephalus trichiurus*), анкілостома (*Ancylostoma duodenale*), некатор (*Necator americanus*), трихінела спіральна (*Trichinella spiralis*).

Модуль 4. Тип Членистоногі (Arthropoda) (медична арахноентомологія).

Тема 1. Клас Павукоподібні (Arachnoidea). Отруйні павукоподібні з рядів Скорпіони (Scorpiones), фаланги (Solifugae), Павуки (Aranei), Тромбідіформні кліщі (Trombidiformes), Саркоптіформні кліщі (Sarcoptiformes), надряду Паразитиформні кліщі (Parasitiformes).

Тема 2. Надклас Комахи (Insecta). Побутові ектопаразити і синан-

тропи (представники рядів Таргани (Blattoptera), Клопи (Hemiptera), Воші (Anoplura), Блохи (Phanipoptera)). Ряд Двокрилі (Diptera) – збудники хвороб і переносники захворювань людини: комарі (родів Culex, Aedes, Anopheles), москити (Phlebotomus), мошки (родина Simuliidae), мокреці (родина Ceratopogonidae), мухи (Musca domestica, Glossina palpalis, Glossina morsitans, Stomoxys calcitrans, Wohlfartia magnifica), гедзі (родина Tabanidae), оводи (родин Oestridae, Gasterophilidae, Hypodermatidae) [3].

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Паразитологія» майбутній вчитель основ здоров'я набуває знань, умінь і навичок, необхідних у його професійній діяльності, зокрема проведенні санпросвітницької роботи з метою профілактики паразитичних захворювань. Адже засновник вітчизняної гельмінтології академік К.І. Скрябін писав: «Ні економічне процвітання, ні повний достаток, ні проведення масових оздоровчих заходів не дадуть ефективних результатів оздоровлення, якщо в країні залишиться загальна необізнаність про страшні перспективи зараження глистами» [2].

Література

1. Догель В.А. Общая паразитология / В.А. Догель. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1962. – 463 с.
2. Медицинская паразитология и паразитарные болезни: учебное пособие / под ред. А.Б. Ходжаан, С.С. Козлова, М.В. Голубевой. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2014. – 448 с.
3. Первомайский Г.С. Паразитология человека / Г.С. Первомайский, В.Я. Подолян. – М.: Медицина, 1974. – 645 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

Рибалка О.Я.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У XXI столітті здоров'я людини визнано найвищою соціальною цінністю. Здоров'я нації розглядається як показник цивілізованості держави, що відображає соціально-економічне становище в суспільстві. Згідно з резолюцією ООН №38/54 від 1997 року, здоров'я населення вважається головним критерієм доцільності і ефективності всіх без винятку сфер господарської діяльності.

Стан здоров'я нації впливає на кількісну і якісну характеристику трудових ресурсів, соціальну, економічну і трудову активність населення. Останні, в свою чергу, безпосередню діють на рівень важливих макоекономічних показників (ВВП, національний прибуток та ін.).

Здоров'я нації – один з важливих факторів, який визначає і національну безпеку країни і її національне багатство. Здоров'я народу є не тільки ціллю, але і одним із основних умов для економічного росту держави.

На сьогодні стан здоров'я населення України значною мірою зумовлений низьким рівнем знань, щодо закономірностей його формування збереження та зміцнення, а іноді легковажним і навіть безвідповідальним ставленням до такої цінності.

Вирішення питань здоров'я потребує урахування цілого ряду фак-